

BIOGRAFIA

Ks. Biskupa prof. dr. hab. Bronisława Dembowskiego

Życiorys Ks. Biskupa Bronisława Dembowskiego stanowi charakterystyczne *curriculum vitae* polskiego intelektualisty katolickiego.

Bronisław Jan Maria Dembowski urodził się 2 października 1927 roku w Ostrów-Komorowie (ówczesny powiat Ostrów Mazowiecka). Jego rodzice, Włodzimierz i Henryka z domu Sokołowska, brali udział w czynie niepodległościowym jako działacze PPS. Ojciec jako legionista dostał się do niewoli rosyjskiej 2 października 1915. Wrócił w czerwcu 1918 roku. Następnie wziął udział w wojnie polsko-bolszewickiej i został ranny 19 października 1920 roku szablą w głowę. Matka przeżyła głębokie nawrócenie pod wpływem Sługi Bożego ks. Władysława Korniłowicza; ojciec, Komisarz Straży Granicznej w Grajewie, pod koniec życia, zbliżył się do Boga.

Bronisław był najmłodszym z pięciorga rodzeństwa. Ojciec zmarł w roku 1937. W chwili wybuchu wojny matka włączyła się w Ruch Oporu. Wraz z córką została ona aresztowana 15 maja 1941 roku, wywieziona do Ravensbrück i tam obie zostały rozstrzelane 25 września 1942 roku. W wieku lat czternastu Bronisław został pełnym sierotą, i to w najcięższych latach wojny. Sierotą zaopiekowała się rodzina. Lata okupacyjne Bronisław Dembowski dzielił pomiędzy ciężką pracę fizyczną, naukę w podziemnej szkole średniej w Białobrzegach Radomskich i w Warszawie oraz pracę w organizacji podziemnej. Przysięgę AK złożył w wieku lat szesnastu, w sierpniu 1943 roku w Białobrzegach i spędził kilka miesięcy (od 15 sierpnia do 4 listopada 1944) w oddziale partyzanckim 72 pp. AK Ziemi Radomskiej. Jego rodzeństwo było również zaangażowane w pracy podziemnej: bracia walczyli w Powstaniu Warszawskim.

Po zakończeniu wojny i po zdaniu matury w Mościcach koło Tarnowa w 1946 roku Bronisław Dembowski myślał o kapłaństwie. To powołanie zrodziło się w ciemnych latach okupacji. Postanowił jednak, za radą rodziny, wypróbować siebie i, nie dostawszy się na Wydział Chemii Politechniki Wrocławskiej, podjął studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Warszawskiego. Tam był uczniem znakomych profesorów jak Tadeusz Kotarbiński czy Władysław Tatarkiewicz, którzy pokazywali mu świat i filozofię z innych punktów widzenia: ateistycznego i chrześcijańskiego. Słuchał również wykładów prof. Izdory Dąbskiej i prof. Stefana Swieżawskiego. Bronisław Dembowski zakończył studia w 1950 roku z tytułem magistra na-

uk humanistycznych otrzymanym na podstawie pracy *Józef Łęski i jego teoria nauki i sztuki* pisanej pod kierunkiem prof. Władysława Tatarkiewicza, następnie wydrukowanej jako dwa artykuły w *Studia Philosophiae Christianae* (por. Bibliografia, artykuły nr 3 i 13). Wprawdzie trzech wielkich profesorów: Kotarbińskiego, Dąb-ską i Tatarkiewicza uważał za swoich mistrzów, pozostawał jednak pod szczególnym urokiem myśli humanistycznej reprezentowanej przez ostatniego z tych trzech. W czasie studiów w latach 1949 - 1950 pracował w Zakładzie dla Niewidomych w Łaskach.

Po ukończeniu studiów filozoficznych na Uniwersytecie Warszawskim, Bronisław Dembowski, wstąpił do Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Warszawie i po skróconych studiach filozoficzno-teologicznych, ze względu na odbyte uniwersyteckie studia filozoficzne, otrzymał święcenia kapłańskie z rąk ks. kardynała Stefana Wyszyńskiego 23 sierpnia 1953 roku - w miesiąc później ks. Prymas został aresztowany.

Po dwuletniej pracy duszpasterskiej jako wikariusz w Piastowie, w 1955 roku ks. Bronisław Dembowski podjął studia filozoficzne na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, gdzie studiował u wybitnych filozofów, jak O. Mieczysław Albert Krąpiec OP, Stefan Swieżawski i ks. Stanisław Kamiński, poznając naukę św. Tomasza z Akwinu. Filozofia tomistyczna stanie się jego drogą badań naukowych.

W czasie studiów ks. B. Dembowski rezydował także w Izabelinie, gdzie proboszczem był wtedy ks. Aleksander (Ali) Fedorowicz, który wywarł niewątpliwy wpływ na formację duszpasterską ks. Bronisława Dembowskiego. Dnia 22 grudnia 1956 ks. B. Dembowski został mianowany Rektorem Kościoła św. Marcina w Warszawie, z którym związał się ponad trzydzieści pięć lat. Był zarazem kapelanem Sióstr Franciszkanek Służebnic Krzyża.

W 1961 doktoryzuje się na podstawie pracy: *Próba ustalenia treści bytowej pojęcia przyczyny celowej w filozofii bytu*, pisanej pod kierownictwem O. Prof. Mieczysława Alberta Krąpca OP. Zasadnicza część tej pracy została opublikowana w dwóch artykułach w *Collectanea Theologica* i *Studia Philosophiae Christianae* (por. Bibliografia, artykuły nr 1 i 2).

Odtąd praca ks. Bronisława Dembowskiego będzie się rozwijała w dwóch kierunkach: naukowo-dydaktycznym i duszpasterskim - ta ostatnia praca będzie wyraźnie wielokierunkowa.

Pracę naukowo dydaktyczną rozpoczął ks. Bronisław Dembowski najpierw jako asystent przy Katedrze Historii Filozofii na Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie w 1962 roku, następnie jako adiunkt (1963-1969), a w końcu jako docent (1970-1982) po habilitacji z dziedziny historii filozofii na tymże Wydziale na podstawie pracy: *Spór o metafizykę. Główne poglądy na metafizykę w Polsce na przełomie XIX i XX wieku*. Została ona opublikowana przez wydawnictwo ATK w 1969 roku (por. Bibliografia, książka nr 1). Recenzentami pracy habilitacyjnej byli prof. Władysław Tatarkiewicz, prof. Izidora Dąb-ńska, prof. Stefan Swieżawski i ks. doc. dr hab. Marian Jaworski (obecnie Arcybiskup Metropolita Lwowski).

Podjął on również wykłady w Warszawskim Seminarium Duchownym w roku 1970 oraz w Akademickim Studium Teologii Katolickiej przemienionym następnie w Papieski Wydział Teologiczny w Warszawie. Tamże został mianowany Profesorem Nadzwyczajnym (1981) i Zwyczajnym (1990). Wykładał przede wszystkim historię filozofii, a przez pewien czas również filozofię bytu - metafizykę. W latach 1982 do 1992 ks. prof. B. Dembowski był Dziekanem PWTW.

Ks. prof. Bronisław Dembowski zapisał się w pamięci słuchaczy jako świetny wykładowca, jego wykłady, szczególnie z historii filozofii, były prowadzone w sposób żywy i dowcipny, a cięte powiedzenia kursują jeszcze dziś wśród księży, jego uczniów. Z czego bynajmniej nie wynika, że był profesorem nie wymagającym.

Opublikował szereg prac, zwłaszcza z dziedziny metafizyki i historii filozofii; jest autorem 7 książek i 77 artykułów naukowych i popularnych, które są wymienione w załączonej Bibliografii. Po roku sabatycznym spędzonym w Stanach Zjednoczonych w latach 1969/1970 ks. prof. Dembowski podjął badania nad filozofią amerykańską. Badania te kontynuował szczególnie po swoim drugim pobycie w USA, w latach 1975/1976. Zasadniczym ich owocem jest książka: *O filozofii chrześcijańskiej w Ameryce Północnej*, wydana w 1989 roku (por. Bibliografia, książka nr 5).

W latach 1975 - 1980 ks. prof. B. Dembowski był członkiem Komisji Episkopatu Polski d/s Nauki. Od 1970 roku jest członkiem Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Filozoficznego a od 1981 członkiem Towarzystwa Popierania i Krzewienia Nauki.

Równocześnie prowadził ks. B. Dembowski bardzo ożywioną i to wielokierunkowo - pracę duszpasterską w Kościele św. Marcina na ul. Piwnej, związanego z Zakładem w Laskach. Kościół ten stał się miejscem integrującym inteligencję katolicką Warszawy, tym bardziej, że ks. B. Dembowski od 1957 roku był kapelanem Klubu Inteligencji Katolickiej w Warszawie. Jego kazania i rekolekcje, wygłaszane w Kościele św. Marcina, ściągają licznych słuchaczy z całej Warszawy, nie tylko katolików i ludzi wierzących. Zostały one częściowo opublikowane w kilku tomach - szczególnie ważny jest tu tom *Rozważania Świątomarcińskie* (por. Bibliografia, książka nr 4). Ta działalność spowodowała, że został on powołany w 1984 do Komisji Episkopatu Polski d/s Apostolatu Świeckich.

Ks. Dembowski był nie tylko Rektorem tego Kościoła, ale i kapelanem Sióstr Franciszkanek, których celem, jest duszpasterstwo niewidomych. Zaangażował się on więc również w ten dział duszpasterstwa, wspierając kapelana Zakładu w Laskach, ks. Tadeusza Fedorowicza. W latach 1957-1967 ks. B. Dembowski był duszpasterzem niewidomych Archidiecezji Warszawskiej.

Ponadto Kościół św. Marcina stał się miejscem ożywionych spotkań ekumenicznych i miejscem kontaktu ludzi wierzących i niewierzących. W latach 1980-1994 ks. B. Dembowski był członkiem Komisji Episkopatu Polski d/s. Dialogu z Niewierzącymi.

W czasie swego pobytu w Stanach Zjednoczonych w 1975 roku ks. B. Dembowski zapoznał się z Ruchem Odnowy w Duchu Świętym. Po powrocie zaczął prowadzić grupę modlitewną przy kościele św. Marcina w Warszawie, a następnie przy-

czynił się do zjednoczenia już istniejących w skali polskiej grup charyzmatycznych, współpracując przy organizowaniu Krajowego Zespołu Koordynatorów Ruchu Odnowy w Duchu Świętym. W 1984 roku został Duszpasterzem Krajowym Odnowy w Duchu Świętym i jako przedstawiciel Polski brał udział w licznych spotkaniach światowych charyzmatyków. W 1991 ks. B. Dembowski został Członkiem Międzynarodowej Rady Odnowy Charyzmatycznej.

Wyrazem uznania dla działalności duszpasterskiej ks. B. Dembowskiego była nominacja papieska w 1981 roku na Kapelana Jego Świątobliwości (Prałata).

Dzięki działalności ks. prał. B. Dembowskiego, który starał się zabezpieczyć „przestrzeń wolności” ludziom związanych z antytotalitarną opozycją, niezależnie od ich przekonań religijnych, np. w czasie strajku głodowego w 1977, kościół św. Marcina stał się w czasie stanu wojennego siedzibą „Prymasowskiego Komitetu Pomocy Osobom Pozbawionym Wolności i ich Rodzinom”, powstałego 17 grudnia 1981 roku, który koordynował pomoc ludziom uwięzionym i represjonowanym w stanie wojennym i doczekał się nawet napadu ZOMO, które włamawszy się do budynków klasztornych poturbowało członków Komitetu. W roku 1988 i 1989 ks. prał. B. Dembowski z ramienia Kościoła brał udział w obradach Okrągłego Stołu.

Dnia 25 marca 1992 roku Ojciec Święty Jan Paweł II mianował ks. prałata Bronisława Dembowskiego biskupem Diecezjalnym we Włocławku. Jest on drugim biskupem włocławskim z tejże rodziny - Antoni Sebastian Dembowski był biskupem włocławskim w latach 1752-1762.

Obecnie ks. Biskup B. Dembowski jest członkiem Rady Naukowej Episkopatu Polski oraz Rad: d/s. Ekumenizmu, d/s. Apostolstwa Świeckich, d/s. Dialogu Religijnego. Jest ponadto członkiem Międzynarodowej Rady Katolickiej Odnowy w Duchu Świętym, Krajowym Asystentem Zespołu Koordynatorów Odnowy w Duchu Świętym oraz Asystentem Kościelnym Rady Ruchów Katolickich w Polsce.

Tom niniejszy Warszawskich Studiów Teologicznych zawiera prace profesorów Papieskiego Wydziału Teologicznego w Warszawie - kolegów i uczniów ks. Biskupa B. Dembowskiego. Zawiera on również listy prac dyplomowych studentów tegoż Wydziału, z których wiele powstało w czasie jego Dziekaństwa, przy wielu z nich również figuruje jego nazwisko jako promotora.

Tom ten jest dowodem wdzięczności Wspólnoty Akademickiej względem swego długoletniego i znakomitego Profesora i Dziekana Papieskiego Wydziału Teologicznego w Warszawie.

Warszawa, 2 października 1997 roku.

BIBLIOGRAFIA

Ks. Biskupa prof. dr. hab. Bronisława Dembowskiego

I. Książki

1. *Spór o metafizykę. Główne poglądy na metafizykę w Polsce na przełomie XIX i XX w.*, Warszawa: ATK 1969, ss. 214.
2. *Z ambony i nie z ambony*, Warszawa: ATK 1983, ss. 303.
3. *Służąc słowem*, Warszawa: ATK 1987, ss. 222.
4. *Rozważania świętomarcińskie*, Warszawa: WAW 1987, ss. 296.
5. *O filozofii chrześcijańskiej w Ameryce Północnej*, Warszawa: ATK 1989, ss. 231.
6. *W prawdzie i miłości. Rekolekcje*, Włocławek: WWD 1996, ss.143.
7. *Dziękczynienie z Maryją. Rekolekcje dla biskupów*, Włocławek: WWD 1997, ss. 96.

II. Artykuły i recenzje

1. Czynniki rozumu w ujęciu przyczyny celowej, *CT* 35(1964), 39-62.
2. O niektórych sposobach posługiwania się pojęciem przyczyny celowej w biologii, etyce i filozofii, *SPCh* 1(1965) nr 1, 125-158.
3. Józef Łęski i jego poglądy estetyczne, *SPCh* 1(1965) nr 1, 159-174.
4. [Rec.:] TOTOK W., *Handbuch der Geschichte der Philosophie, I: Altertum*, Frankfurt a/Main 1964, [w:] *SPCh* 1(1965) nr 1, 294-295.
5. Wiktor Wąsik (1883-1963), *SPCh* 1(1965) nr 1, 304-305 (nekrolog).
6. Bolesław Rosiński (1884-1964), *SPCh* 1(1965) nr 1, 305-306 (nekrolog).
7. [Rec.:] COPLESTON F., *A History of Philosophy*, Westminster, Md.1960-1963, [w:] *SPCh* 1(1965) nr 2, 268-269.
8. [Rec.:] MUCK O., *Christliche Philosophie*, Kevelaer 1964, [w:] *SPCh* 1(1965) nr 2, 270.
9. [Rec.:] RODIS-LEWIS G., Un malebranchiste méconnu, Keranflech, *Revue Philosophique de la France et de l'Etranger*. 1(1964) 21-28, [w:] *SPCh* 1(1965) nr 2, 270-271.
10. André Lalande (1867-1964), *SPCh* 1(1965) nr 2, 325-326 (nekrolog).
11. Niepublikowany rękopis Adama Mahrburga: *Wykłady etyki*, Warszawa 1890/91 r., *SPCh* 2(1966) nr 1, 339-381.
12. [Rec.:] Aleksander KRAUSHAR, *Towarzystwo Warszawskie Przyjaciół Nauki (1800-1832)*, *Naukowa monografia historyczna osnuta na źródłach archiwalnych*, t. 1-9, Kraków 1900-1911, [w:] *SPCh* 2(1966) nr 1, 391-392.

13. Klasyfikacja nauk Józefa Łęskiego, *SPCh* 3(1967) nr 2, 119-136.
14. O świadome uczestnictwo w życiu Kościoła, [w:] *W nurcie zagadnień posoborowych*, t. 1, red. B. BEJZE, Warszawa: WSLB 1967, 247-268.
15. [Rec.:] Władysław TATARKIEWICZ, *Historia filozofii*, Warszawa 1968, [w:] *SPCh* 5(1969) nr 1, 318-322.
16. [Rec.:] *Studia z filozofii Boga*, red. B. BEJZE, Warszawa: ATK 1968, [w:] *SPCh* 7(1971) nr 1, 140-151.
17. [Rec.:] F. COPLESTON, *A History of Philosophy*, New York 1967, [w:] *SPCh* 7(1971) nr 1, 207-210.
18. [Rec.:] F. SONTAG, *The Existentialist Prolegomena to a Future Metaphysics*, Chicago 1969, [w:] *SPCh* 7(1971) nr 1, 210-216.
19. Człowiek w poszukiwaniu Boga, [w:] *W kierunku człowieka*, red. B. BEJZE, Warszawa: ATK 1971, 133-152.
20. Kilka uwag i spostrzeżeń o Polsce w Stanach Zjednoczonych, *CT* 42(1972) f. 1, 175-180.
21. Sprawozdanie z konferencji naukowej na temat filozofii polskiej okresu pozytywizmu, Warszawa PAN, 28 - 29 kwietnia 1971, *SPCh* 8(1972) nr 1, 287-290.
22. [Rec.:] *Perspectives on Reality. Readings in Metaphysics from Classic Philosophy to Existentialism*, New York 1966, [w:] *SPCh* 8(1972) nr 2, 161-163.
23. Tajemnica Paschalna w życiu chrześcijanina, [w:] *W nurcie zagadnień posoborowych*, t. 6, red. B. BEJZE, Warszawa: WSLB 1972, 483-503.
24. Zagadnienie stosunku filozofii Boga - teologii naturalnej - teodycei do filozofii bytu - metafizyki, *SPCh* 9(1973) nr 1, 127-140.
25. [Rec.:] *Analecta Cracoviensia*, Kraków, t. I: 1969; t. II: 1970; *Logos i Ethos*, Kraków 1971, [w:] *SPCh* 9(1973) nr 1, 320-323.
26. Na marginesie książki śp. ks. A. Fedorowicza, *AK* 80(1973) nr 2, 322-328.
27. Poznanie Boga jako Absolutu i Osoby, [w:] *O Bogu dziś*, pr. zb. red. B. BEJZE, Warszawa: WSSL 1974, 51-64.
28. Zagadnienie egzystencjalistycznego punktu wyjścia w metafizyce, *SPCh* 10(1974) nr 1, 29-47.
29. [Rec.:] J. PUJDAK, *Antoni Wiśniewski, prekursor filozofii Oświecenia w Polsce*, London 1974, *SPCh* 11(1975) nr 1, 207-210.
30. Etienne Gilson i Anton Pegis o współczesnym tomizmie, *SPCh* 12(1976) nr 1, 203-211.
31. Reception of the Encyclical "Aeterni Patris" in Poland, *CT* 46(1976) fasc. specialis, 187-203.
32. Konferencje i przemówienia, [w:] *Z teorii i praktyki głoszenia słowa Bożego*, red. ks. W. WOJDECKI, Warszawa: WSSL 1976, 57-145.
33. Realizm teistyczny, [w:] *Studia z filozofii Boga*, t. 4: *Wśród współczesnych ujęć teizmu i ateizmu*, red. B. BEJZE, Warszawa: ATK 1977, 141-183.
34. Zadania realizmu teistycznego w propozycji J.D. Collinsa, *SPCh* 13(1977) nr 2, 5-45.
35. Spotkanie z charyzmatycznym ruchem odnowy, *Więź* 20(1977) nr 8, 13-19.

36. Pojęcie Boga w kulturze śródziemnomorskiej, [w:] *Bóg - Dialog - Błogosławieństwa - Modlitwa*, red. A. ŚWIĘCICKI, Kraków: Znak 1977, 44-59.
37. Wychowanie religijne a rehabilitacja psychiczna Niewidomych, [w:] *Wypisy tyflogiczne*, cz. 3, wyb. i oprac. C. Gawrysiak, Warszawa: ATK 1977, 108-119.
38. Filozofia w katolickich uczelniach Ameryki Północnej. Rozwój zewnętrznych struktur nauczania i studiów, *SPCh* 14(1978) nr 1, 123-146.
39. Encyklika "Aeterni Patris" w Polsce, [w:] *Studia z dziejów myśli św. Tomasza z Akwinu*, red. St. SWIEŻAWSKI i J. CZERKAWSKI, Lublin: RWKUL 1978, 315-333.
40. Katolicka filozofia w Polsce w XIX wieku, [w:] *W kierunku chrześcijańskiej kultury*, red. B. BEJZE, Warszawa: ATK 1978, 568-580.
41. Zjednoczeni w Duchu, *WDr* 6(1978) nr 6, 59-66.
42. Z amerykańskich dyskusji nad dzisiejszą rolą filozofii scholastycznej, *SPCh* 15(1979) nr 1, 215- 233.
43. Wspomnienie o Profesorze [o śp. Władysławie Tatarkiewiczu], *Więź* 23(1980) nr 6, 66-75.
44. Rozwój filozoficznej koncepcji człowieka, *STV* 18(1980) nr 1, 21-32.
45. Encyklika "Aeterni Patris" z perspektywy wieku. Opinie amerykańskie, *RFKUL* 27(1979) z. 1, 295-306.
46. Czwarta Międzynarodowa Konferencja Liderów Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej, *WDr* 9(1981) nr 9, 92-99.
47. Bóg i jego relacja do świata, *SPCh* 18(1982) nr 1, 63-103.
48. Rola filozofii w kształtowaniu się świadomości narodowej, *SPCh* 18(1982) nr 2, 177-183.
49. The role of polish philosophy in creating national awarness, [w:] *The Common Christian Roots of the European nations. An International Colloquium in the Vatican*, t. 2, Florence 1982, 101-107.
50. O nauczaniu historii filozofii w seminarium duchownym, [w:] *(300 lat Seminarium Duchownego św. Jana Chrzciciela w Warszawie: 1682-1982)*, *Warszawskie Studia Teologiczne* 1(1983), 425-437.
51. Autobiogram, *Ruch Filozoficzny* 41(1984) nr 2-3, 236-238.
52. Spotkanie z ruchem odnowy Charyzmatycznej, [w:] *Otrzymacie Jego moc*, Poznań: W drodze 1985, 9-19.
53. Ruch odnowy charyzmatycznej, [w:] *Otrzymacie Jego moc*, Poznań: W drodze 1985, 19-32.
54. W kierunku jedności, [w:] *Otrzymacie Jego moc*, Poznań: W drodze 1985, 32-34.
55. Ruch odnowy charyzmatycznej w Kościele, [w:] *Otrzymacie Jego moc*, Poznań: W drodze 1985, 35-40.
56. Międzynarodowa Konferencja Liderów Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej, [w:] *Otrzymacie Jego moc*, Poznań: W drodze 1985, 40-47.
57. I Europejska Konferencja Liderów Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej, [w:] *Otrzymacie Jego moc*, Poznań: W drodze 1985, 103-109.
58. Odnowa w Duchu Świętym, [w:] *Kalendarz "Królowej Apostołów" 1986*, 47-53.

59. Ruch charyzmatyczny. Z ks. B. Dembowskiem rozmawia J. Turnau, *Więź* 30(1987) nr 2-3, 30-38.
60. Filozofia Katolicka, [w:] *Historia Nauki Polskiej*, red. B. SUCHODOLSKI, Wrocław: Ossolineum 1987, t. IV, cz. I-II, 771-789.
61. Chryścianin filozofujący, *RFKUL* 35(1987) z. 1, 309-319.
62. Odnowa w Duchu Świętym. Z ks. B. Dembowskiem rozmawia Marcin Przeciszewski, *Ład* 6(1988) nr 33, 1 i 5.
63. Rozwój środowiska inteligencji katolickiej w Polsce po 1918 r. [w:] *W nurcie zagadnień posoborowych*, t. 19, red. B. BEJZE, Warszawa: WSSL 1990, 78-84.
64. Myśli o pokoju i wojnie, [w:] *W nurcie zagadnień posoborowych*, t. 19, red. B. BEJZE, Warszawa: WSSL 1990, 131-134.
65. Być księdzem. Rozmowa z ks. prof. B. Dembowskiem, rektorem kościoła św. Marcina, [w:] K. JAGIEŁŁO, *Dziedzice bezprawnej wolności*, Warszawa 1990, 28-51.
66. Kościół katolicki a współczesne problemy ludzkości, *Wojsko i wychowanie* 9(1991) 19-23.
67. Jakie stanowisko w kwestii filozoficznego poznania Boga uznają za słuszne? [w:] *Studia z filozofii Boga*, t. 5: *O filozoficznym poznaniu Boga dzisiaj*, red. B. BEJZE, Warszawa: ATK 1992, 72-82.
68. Filozofia źródłem sensu kultury, [w:] *Zadania filozofii we współczesnej kulturze*, red. Z.J. ZDYBICKA, Lublin: RWKUL 1992, 152-158.
69. Rola Kościoła w epoce przemian, *AK* 119(1992) nr 1, 93-101.
70. [Wypowiedź na temat: "Jak dzisiejszemu człowiekowi mówić o Bogu"], [w:] *Studia z filozofii Boga*, t. 6: *Jak dzisiejszemu człowiekowi mówić o Bogu*, red. B. BEJZE, Warszawa: WATK 1993, 48-51.
71. Hoene-Wroński Józef Maria, [hasło w:] *Encyklopedia Katolicka*, t. VI, Lublin 1993, 1104-1106.
72. Odnowa w Duchu Świętym - problem pastoralny, [w:] *Program Duszpasterski 1994/95*, Katowice 1994, 532-539.
73. Od Białotęki do Magdalenki i dalej, [w:] *Książka dla Jacka*, Warszawa 1995, 36-57.
74. "Uzdrowiająca moc sakramentów" (refleksje pastoralne), [w:] *Program duszpasterski 1995/96*, Katowice 1995, 103-111.
75. Przyjąć Jezusa jako Pana i Zbawiciela. Z doświadczeń Odnowy w Duchu Świętym, [w:] *Program duszpasterski 1996/97*, Katowice 1996, 119-129.
76. Wiara a działalność publiczna, *AK* 127(1996) nr 3, 323-333.
77. Mistrz - Przyjaciel - Brat chrześcijanin. O profesorze Stefanie Swieżawskim słów kilka, *Kwartalnik filozoficzny* 25(1997) z. 1, 38-41.